

Kursbeskrivning

Syfte

Kursen syftar till att ge deltagarna insikt och förståelse för att insatser som organiseras via samhället påverkar förutsättningar för befolkningen såväl på individ- som gruppnivå att uppnå god oral hälsa och få tillgång till tandvård på lika villkor. Deltagarna förväntas också inhämta kunskap om vilka dessa insatser kan vara och hur de kan planeras, administreras och utvärderas.

Innehåll

Kursen utgår från grundantagandet att samhällsodontologi handlar om att studera och skapa förutsättningar för oral hälsa i ett folkhälsoperspektiv. Fokus för samhällsodontologin är att förebygga sjukdomar, främja hälsa och förbättra livskvalitet genom åtgärder som organiseras av samhället. Dessa omfattar aktiviteter riktade såväl mot hela populationer som mot grupper och individer.

Oral hälsa i ett folkhälsoperspektiv innebär att:

- oral hälsa är ett *samlingsbegrepp* för hela befolkningens eller grupperns hälsotillstånd,
- oral hälsa mäts dels utifrån *genomsnittlig nivå* i hela befolkningen och i grupper i befolkningen, dels utifrån *fördelning* mellan olika grupper i samhället.
- en god oral hälsa betyder en så *genomsnittligt god oral hälsa* som möjligt som samtidigt är så *jämlikt fördelad* som möjligt.

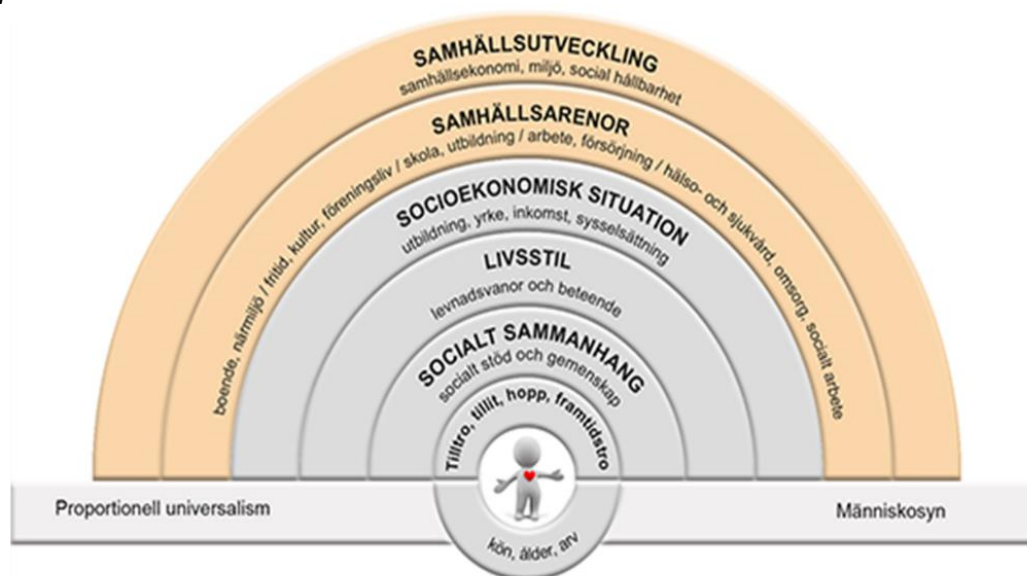
Målet med samhällsodontologiska insatser utgår från tandvårdslagens målformulering:

Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen (Tandvårdslagen 1985:125 2 §).

Kursen tar utgångspunkt i en modell – se Figur - över hälsans bestämningsfaktorer och delas upp i de fyra blocken:

1. Den orala hälsans nivå och fördelning
2. Tandvårdens roll för den orala hälsans nivå och fördelning
3. Sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande insatser
4. Jämlikhet, mångfald och etik

Figur

"Östgötamodellen för jämlik hälsa – ett samspel mellan individ, miljö och samhälle". Orange färg markerar de samhälleliga förutsättningar som är avgörande för de individuella (grå) bestämningsfaktorerna för hälsa. Framtagen av Jolanda van Vliet och Margareta Kristenson, 2014, baserad på hälsans bestämningsfaktorer av Dahlgren och Whitehead, 1991. Från Östgötakommissionens slutrapport

De fyra blockens innehåll:

1. Den orala hälsans nivå och fördelning

Första blocket fokuserar på hälsans bestämningsfaktorer och innebörden av olika begrepp som sjukdom-hälsa-livskvalitet, socioekonomiska faktorer och jämlik/ojämlik hälsa. Epidemiologi som verktyg för att beskriva och analysera förekomst, fördelning och behov kommer att belysas liksom hur olika typer av register kan användas.

2. Tandvårdens roll i den orala hälsans nivå och fördelning

Block 2 går igenom hur förutsättningar för att styra mot en god oral hälsa skapas genom lagar och regler och hur tandvården organiseras. Betydelsen av kunskapsstyrning och bemannings- och utbildningsplanering, samt samverkan mellan tandvård och andra aktörer i hälso- och sjukvården och det omgivande samhället belyses också.

3. Hälsöfrämjande och sjukdomsförebyggande interventioner för att skapa en god oral hälsa

I block 3 genomlysas och exemplifieras olika typer av hälsöfrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder och program på olika nivåer. Up-stream- och down-stream-strategier beskrivs och diskuteras utifrån de hälsoklyftor som finns idag. Hälsöekonomiska perspektiv och konsekvenser utifrån en hälsöfrämjande och sjukdomsförebyggande utgångspunkt redovisas.

4. Jämlikhet och mångfald

I block 4 ligger fokus på innebörden av jämlik vård, hälsa och mångfald. De egna möjligheterna för att, utifrån sin egen profession, minska hindren för en god oral hälsa och en god vård berörs. Vidare utforskas hur det är möjligt att arbeta normkritiskt och hur en normkritisk vård kan bidra till en mer jämlik hälsa.

Lärandemål

Efter avslutad kurs ska kursdeltagaren kunna:

- Beskriva och i viss mån förklara den orala hälsans nivå och fördelning med utgångspunkt i bestämningsfaktorer för hälsa.
- Beskriva hur förutsättningar för en god oral hälsa skapas genom styrning och organisering av tandvården och genom samverkan mellan tandvård och andra aktörer i hälso- och sjukvården och det omgivande samhället.
- Ge exempel på hur interventioner för att skapa en god oral hälsa på befolknings- grupp- och individnivå inom olika områden kan utformas och i viss mån utvärderas.
- Beskriva innebörden av jämlik vård och hälsa.
- Reflektera över hur specialisttandläkaren kan arbeta normkritiskt och hur en normkritisk vård kan bidra till en mer jämlik hälsa.

Arbetsformer

Kursdeltagarna förväntas delta i diskussioner och ge reflektioner på mindre uppgifter under pågående föreläsning/seminarium. Dessutom tillkommer självstudier och eget arbete med inlämning/examinationsuppgift – se nedan.

För examinationsuppgiften väljer varje deltagare, i samråd med kursgivare/huvudhandledare, en frågeställning eller ett problem inom respektive ämnesområde (specialitet). Frågeställningen/problemet ska skriftligt ges en bakgrund och en reflektion utifrån ett samhällsodontologiskt perspektiv. Vid examinationen diskuterar kursdeltagarna två och två varandras i förväg inlämnade uppgifter.

Bedömningsformer

För godkänd kurs krävs:

Deltagande vid webbaserade föreläsningar/seminarier. Godkänd skriftlig uppgift samt deltagande i diskussion vid det slutliga seminariet. Genomförd kursvärdering.

Litteraturförslag

<http://kommissionjamlikhalsa.se/publikationer>

Watt RG, Listl S, Peres M, Helimann A (eds). *Social inequalities in oral health: from evidence to action*. University College London. 2015. Available (2015-10-19): http://media.news.health.ufl.edu/misc/cod-oralhealth/docs/posts_frontpage/SocialInequalities.pdf

Pine C, Harris R. *Community Oral Health*. Quintessence Publishing Co. Ltd. 2007

Vetenskapliga artiklar inom respektive specialitet, som väljs av den enskilde kursdeltagaren.

Kursvärdering

Kursen avslutas med obligatorisk skriftlig kursvärdering.